



PROGRAMMA ONDERMIJNING

NAAR EEN MEERVOUDIGE AANPAK VAN ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT

'Net zoals het water altijd de zwakste plek in de dijk zal vinden, zo zal ook de georganiseerde en ondermijnende criminaliteit altijd de minst weerbare plekken in onze samenleving vinden. Een effectieve aanpak vraagt dus om een aanpak waarbij de dijken overal even hoog en sterk zijn!'

Auteurs:	J.H. Boogaard en M. Vermaat
Sector:	Stads bestuurscentrum
Onderwerp:	Ondermijning
Status:	Definitief
In opdracht van:	Burgemeester A.A.M. Brok
Datum:	29 september 2016

INHOUD

1. INLEIDING.....	3
1.1 Aanleiding	
1.2 Wat is ondermijnende criminaliteit	
2. DOEL/MISSIE.....	5
3. CRIMINALITEITSBEED DORDRECHT.....	5
4. WAT GAAN WE DOEN.....	7
5. PIJLER 1: AANPAKKEN ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT.....	8
5.1 Georganiseerde hennepsteelt	
5.2 Outlaw Motorcycle Gangs	
5.3 Financieel-economische criminaliteit	
5.4 Familiegerichte aanpak	
5.5 Gebiedsgerichte aanpak	
5.6 Overige casuïstiek	
6. PIJLER 2: BEVORDEREN BESTUURLIJKE EN AMBTELIJKE INTEGRITEIT.....	13
6.1 Integriteitsbeleid	
6.2 Veilige publieke taak	
6.3 Signaleren en registreren van ondermijnende criminaliteit	
6.4 Misbruik uitkeringen, subsidies en vergunningen	
7. PIJLER 3: VERSTERKEN MAATSCHAPPELIJKE WEERBAARHEID.....	17
7.1 Faciliterende branches	
7.2 Bewustwording (en doorbreken passiviteit)	
7.3 Signalering/meldpunt	
8. ORGANISATIE.....	19
9. PLANNING EN FINANCIËN.....	19
9.1 Planning	
9.2 Financiën	
10. COMMUNICATIE.....	20
BIJLAGE: ACTIVITEITENOVERZICHT.....	22

1. INLEIDING

Veiligheid is een belangrijke voorwaarde voor een aantrekkelijke en leefbare stad. De afgelopen jaren heeft de gemeente samen met haar veiligheidspartners extra geïnvesteerd in de veiligheid en leefbaarheid. Deze inzet heeft zijn vruchten afgeworpen; de criminaliteitscijfers dalen, de overlast op straat lijkt af te nemen en burgers geven een ruime voldoende voor de veiligheid in Dordrecht. Het duurzaam verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in onze gemeente vraagt echter om meer. We signaleren dat net als elders in het land de zwaardere, georganiseerde vormen van criminaliteit moeilijker te bestrijden zijn. Het gaat om criminaliteitsvormen die de samenleving ondermijnen en die vaak niet of nauwelijks zichtbaar zijn. En het is juist deze ondermijnende criminaliteit die in de weg staat aan een duurzaam succesvolle wijkenaanpak en verbetering van de leefomgeving en het vestigingsklimaat voor nieuwe – bonafide - ondernemers.

1.1 Aanleiding

De bestrijding van georganiseerde misdaad kwam pas begin jaren '90 van de vorige eeuw op de politieke agenda te staan. In eerste instantie werd de problematiek vooral via een repressieve strafrechtelijke weg benaderd. De aandacht ging vooral uit naar criminelen uit de onderwereld en gronddelicten. De faciliterende bovenwereld werd daarbij vergeten waardoor criminelen gebruik konden blijven maken van legale (infra)structuren en van actoren, diensten en kennis uit de wettige omgeving.

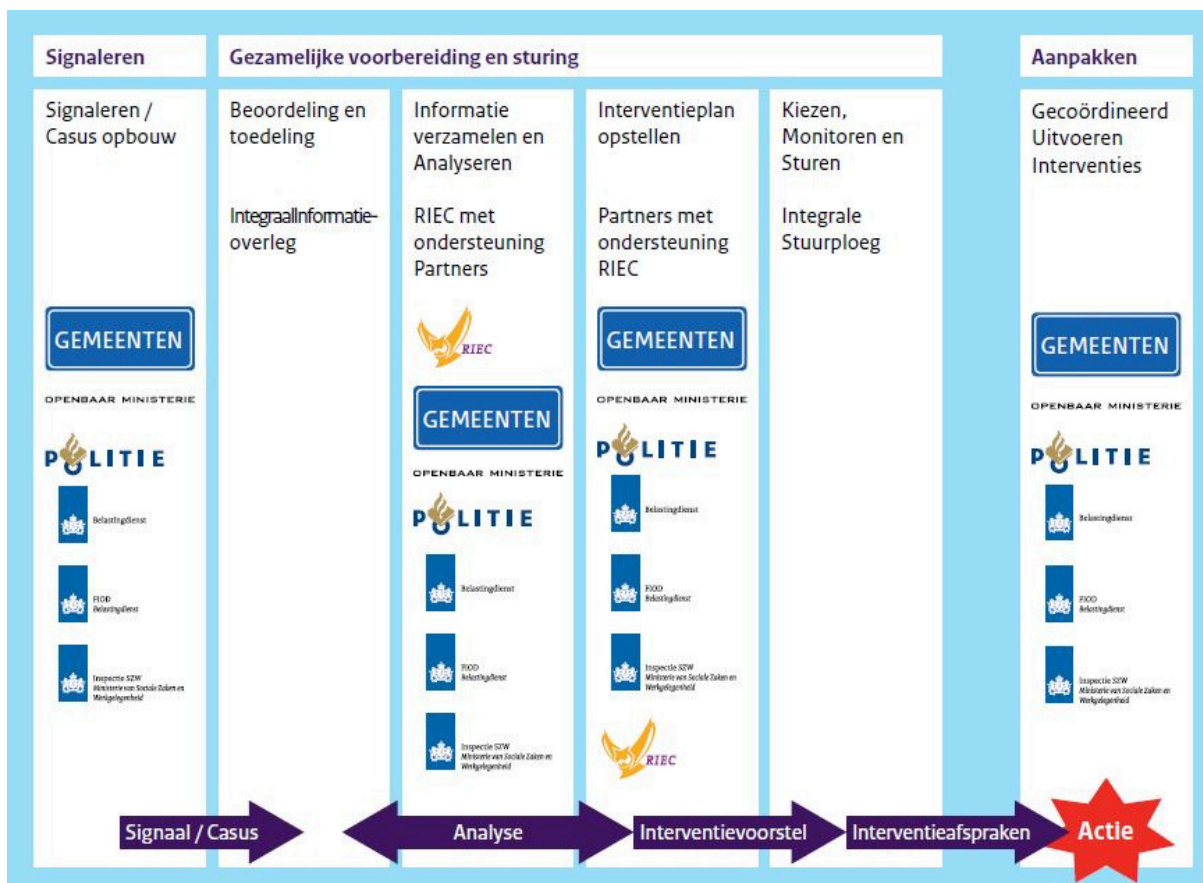
Anders dan bij vele andere sociaal-maatschappelijke problemen het geval is, wordt de aanpak van ondermijnende criminaliteit nog niet zo lang en ook niet overal als een onderwerp van collectieve veiligheidszorg gezien. Inmiddels is echter duidelijk dat een integrale meervoudige aanpak nodig is om ondermijnende criminaliteit structureel aan te pakken. De aanpak van de ondermijnende en georganiseerde criminaliteit is nu één van de prioriteiten van de landelijke Veiligheidsagenda 2015-2018, zoals die is vastgesteld in afstemming met de regioburgemeesters, politie en het Openbaar Ministerie.

Inzet in Dordrecht

De afgelopen jaren heeft de gemeente als aanjager en regisseur met veel partners samengewerkt in een wijkenaanpak die investeert in de wijk en haar bewoners. Zo is in Dordrecht West, Vogelbuurt en Lijnbaangebied gewerkt aan het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid. Onderzoek toont echter aan dat de wijkenaanpak en verbetering van de leefomgeving niet duurzaam succesvol zijn, wanneer niet tegelijkertijd de ondermijnende criminaliteit wordt teruggedrongen (Tops en Van der Torre, 2014). Dat beeld wordt in Dordrecht gedeeld door de professionals die actief zijn in onze wijken. Zij zien dat in bepaalde wijken criminaliteit sterk verweven is met het dagelijks leven in de wijk.

Vanuit de overlastaanpak, met de inzet van de Kerngroep en het Handhavingsteam in geprioriteerde gebieden, zien we een vergelijkbaar beeld: met de reguliere middelen slagen we er in om, samen met partners, in de hot spot gebieden de zichtbare overlast terug te dringen. Het hangen op straat wordt na verloop van tijd minder en er zijn minder incidenten. De bestaande aanpak schiet echter tekort om de onderliggende en 'onderhuidse' problemen in sommige wijken aan te pakken.

Sinds 2013 zijn samen met partners op casus-niveau diverse vormen van ondermijnende criminaliteit aangepakt. Ondersteund door het RIEC (Regionaal Informatie en Expertise Centrum) werken we onder meer met Openbaar Ministerie, Politie, Belastingdienst en FIOD samen aan analyses en interventies in Dordrecht. Vaak wordt op signaal van de politie een integraal onderzoek gestart, wat uitmondt in strafrechtelijke of bestuursrechtelijke interventies zoals de sluiting van een drugspand of beëindiging van een uitkering. Na een aantal jaar zien we nu dat we in deze onderzoeken steeds dezelfde elementen tegenkomen: bepaalde vormen van criminaliteit, bepaalde branches die faciliteren. We zien ook verwevenheid tussen onderwereld en bovenwereld.



FIGUUR 1 SCHEMATISCHE WEERGAVE RIEC-SAMENWERKING

Om deze vormen van georganiseerde criminaliteit structureel terug te dringen, is meer focus nodig op de onderliggende, niet direct zichtbare, vormen van ondermijnende criminaliteit. Het vraagt om een programmatische aanpak waarin de (gecombineerde) inzet van strafrechtelijke, bestuursrechtelijke, privaatrechtelijke en fiscale instrumenten wordt geïntensiveerd. En waarin meer aandacht is voor het creëren van ambtelijke en bestuurlijke bewustwording en het versterken van de weerbaarheid van de maatschappij.

1.2 Wat is ondermijnende criminaliteit

Ondermijnende criminaliteit is een relatief nieuw begrip binnen het veiligheidsdomein. Het werd in eerste instantie vooral gezien als georganiseerde misdaad, maar het is veelomvattender dan dat. Je kunt stellen dat ondermijnende criminaliteit bestaat uit alle vormen van criminaliteit die de integriteit van onze samenleving bedreigen. Wij hanteren de volgende definitie van Hoogewoning, van Dijk en Man uit 2010:

'Het verzwakken of misbruiken van de structuur van onze maatschappij, leidend tot een aantasting van haar fundamenteën en/of van de legitimiteit van het stelsel dat haar beschermt.'

Het gaat om criminaliteit die de formele (rechtstaat) of informele (fatsoenlijke verhoudingen) grondslag van onze samenleving systematisch aantast. Voorbeelden zijn georganiseerde hennepcultuur, witwassen, mensenhandel en -smokkel, fraude, drugshandel, etc.. Ondermijnende criminaliteit is niet altijd zichtbaar maar heeft wel zichtbare gevolgen voor de Nederlandse burger. Verloedering op straat, verwaarlozing van panden en afpersing leiden tot problemen in de maatschappij.

Bij ondermijnende criminaliteit is sprake van verwevenheid van de onder- en bovenwereld. Criminele ondernemers zijn vaak afhankelijk van allerlei voorzieningen in de bovenwereld. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om financiële dienstverleners die de criminele winsten witwassen. Maar ook legale structuren worden misbruikt voor illegale doeleinden. Het gaat hierbij om logistieke voorzieningen,

infrastructuren, technische expertise en de overheid als vergunningverlener en subsidieverstrekker. In de verwevenheid die daardoor ontstaat tussen de onder- en bovenwereld, schuilt het ondermijnende karakter van de georganiseerde criminaliteit.

Kenmerken ondermijnende criminaliteit:

- *Georganiseerde samenwerkingsverbanden*
- *Verwevenheid tussen boven- en onderwereld*
- *Grote financiële winsten*
- *Onzichtbaarheid (beperkte overlast in de openbare ruimte)*
- *Veelal geen directe slachtoffers*

2. DOEL/MISSIE

Leefbaarheid en veiligheid is een prioriteit van zowel de landelijke overheid als ons college. We willen het creëren en behouden van een veilige en leefbare stad niet alleen bereiken door de overlastaanpak en de aanpak van zogenaamde high impact crimes, maar ook door het voorkomen en bestrijden van de onzichtbare criminaliteit die onze samenleving ondermijnt. We vinden dit belangrijk omdat met deze 'georganiseerde criminaliteit dichtbij'; onder meer de openbare orde wordt geschaad door overlast van drugshandel en personen die zich onaantastbaar wanen, de leefbaarheid van buurten wordt verziekt door verpaupering van panden in criminele handen, de integriteit van bestuurders en ambtenaren kan worden bedreigd door corruptie en de economische verhoudingen binnen diverse branches kunnen worden ontwricht door investering van crimineel geld.

Samengevat komen we hiermee tot de volgende doelstelling voor het programma ondermijning voor de komende jaren:

Het samen met onze partners voorkomen en bestrijden van de onzichtbare criminaliteit die ons gezag ondermijnt en het vertrouwen van de samenleving in de autoriteiten aantast. Dit doen we door (1) deze criminaliteit transparant en consequent aan te pakken, (2) criminele gelegeheidsstructuren tot een minimum te beperken en (3) onze partners, ondernemers en bewoners bewust te maken van en weerbaar te maken tegen deze vorm van criminaliteit.

Onze missie voor de komende jaren is dan ook het versterken van een georganiseerde en integere overheid tegen de aanpak van ondermijnende criminaliteit. We willen de maatschappij (burgers en ondernemers) bondgenoot maken in onze aanpak. Tegen de diverse verschijningsvormen van ondermijnende criminaliteit wordt doortastend opgetreden. Dordrecht zal daardoor te boek komen te staan als een stad met een ongunstig 'vestigingsklimaat' voor criminelen. De gemeente vervult hierbij primair de rol van regisseur: het zodanig sturen, interveniëren en in stand houden van randvoorwaarden dat de diverse betrokken partijen op een effectieve manier samenwerken en maatregelen nemen om de ondermijnende criminaliteit aan te pakken. Voor zover het gaat om de inzet van bestuurlijke middelen heeft de gemeente naast de rol van regisseur ook een uitvoerende rol.

In de volgende hoofdstukken zal aan de hand van de programmaopzet worden toegelicht hoe we dit willen bereiken.

3. CRIMINALITEITSBEELD DORDRECHT

Het RIEC heeft op 21 maart 2016 een bestuurlijke criminaliteitsbeeldanalyse (b-cba) aangeboden aan de burgemeester. Op 24 mei 2016 zijn de uitkomsten van deze analyse op hoofdlijnen gedeeld in een vertrouwelijke bijeenkomst van de Commissie Bestuur en Middelen. De b-cba geeft een beeld van de problematiek inzake ondermijnende en georganiseerde criminaliteit in Dordrecht. Het levert aanknopingspunten op voor de aanpak van casuïstiek en geeft aanbevelingen voor beleid.

Het RIEC is een belangrijke partner die ondersteunt bij de integrale aanpak. Onder de vlag van het RIEC-convenant wordt informatie uitgewisseld en samengewerkt door diverse partners, zoals gemeenten, politie, Openbaar Ministerie en Belastingdienst. De focus van de RIEC-aanpak ligt hierbij op de landelijk geprioriteerde thema's, zoals die door de Minister van Veiligheid en Justitie zijn vastgesteld op basis van het Nationaal Dreigingsbeeld Georganiseerde Criminaliteit 2012. Dit zijn ook de thema's waarop is ingezoomd in de b-cba:

- Mensenhandel en -smokkel
- Georganiseerde hennepcultuur
- Fraude en misbruik binnen de vastgoedsector
- Witwassen en daaraan gerelateerde vormen van financieel-economische criminaliteit
- Outlaw motorcycle gangs (OMG's)
- Handhavingsschakelpunten (zoals woonwagencentra of bepaalde wijken)

De b-cba is tot stand gekomen in afstemming met de gemeente en op basis van informatie die afkomstig is van de kernpartners in het RIEC; gemeente, politie, OM en Belastingdienst. De dataverzameling heeft plaatsgevonden in de periode februari 2015 tot en met november 2015 en heeft de volgende stappen doorlopen: desk research/literatuurstudie, informatiesessie met sleutelfiguren uit de gemeentelijke organisatie, web based vragenlijst voor sleutelfiguren van de gemeente, interviews/focusgroepen met sleutelfiguren van de gemeente, systeemdata en bevraging sleutelfiguren bij politie en Belastingdienst.

Uit de b-cba blijkt dat een aantal van de onderzochte fenomenen ook in meer of mindere mate in Dordrecht voorkomen. Het RIEC concludeert dat er een ruime gelegenheidsstructuur (coffeeshops, growshops en kwetsbare wijken) aanwezig is voor georganiseerde hennepcultuur waarbij ook een aantal families een dominante rol spelen. Er zijn in Dordrecht relatief veel kamerverhuurpanden en enkele grote vastgoedeigenaren wat een risico kan vormen voor ondermijnende activiteiten. Er is daarnaast weinig zicht op mogelijke ondermijnende criminaliteit op bedrijventerreinen en in de havensector, terwijl daar wel risico's zijn. Het RIEC, maar ook haar landelijke koepelorganisatie (LIEC) maakt zich zorgen over de ontwikkelingen rondom Outlaw motorcycle gangs. Ook in Dordrecht worden (leden van) OMG's signaleerd.

Het RIEC beveelt aan om het instrument dat de integriteit van aanvragers van zowel nieuwe als bestaande vergunningen, subsidies en aanbestedingen beoordeelt (Wet Bibob) blijvend actief toe te passen. Tevens wordt geadviseerd om aandacht te besteden aan de bewustwording van ondermijnende activiteiten en om de eigen informatiepositie te versterken door het beter monitoren van verontrustende signalen.



Voorbeeld RIEC-caus

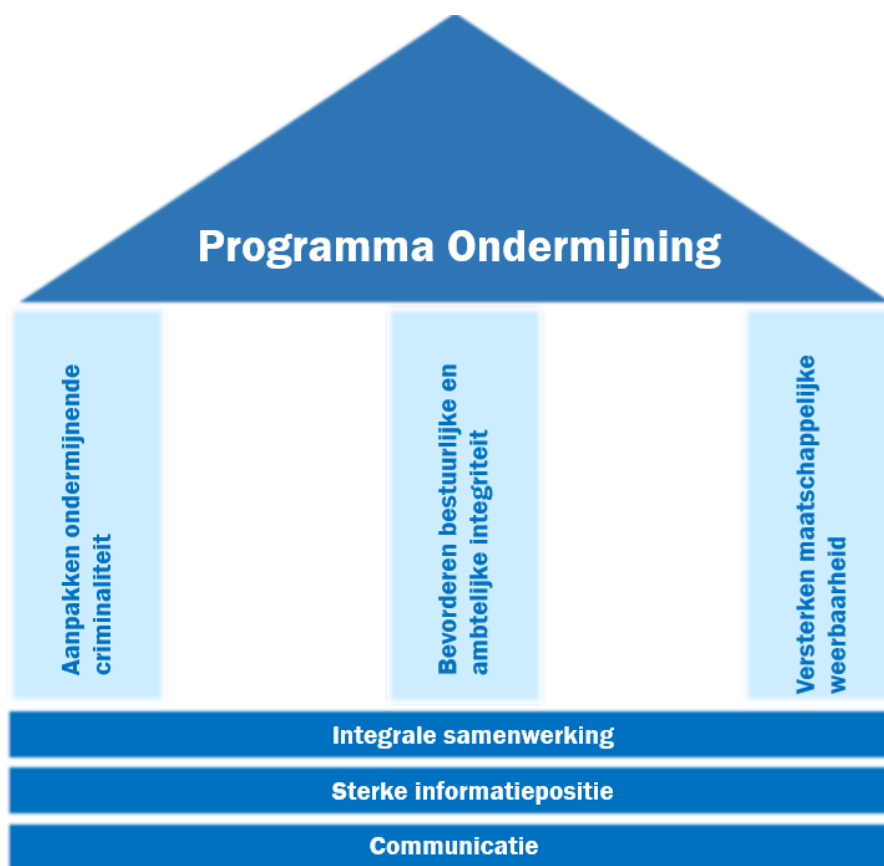
De politie ontmantelt in de korte periode van 5 maanden 5 hennepkwekerijen. Er wordt een verband gezien tussen de ontmantelde hennepkwekerijen doordat de woningen waarin de hennepkwekerijen zijn aangetroffen allen in eigendom zijn van één familie. Twee familieleden zijn reeds aangehouden door de politie aangezien zij aanwezig waren bij de kwekerijen. De familie beschikt gezamenlijk over 12 vastgoedobjecten die een aanzienlijke waarde vertegenwoordigen. Er rusten hypothecaire leningen op de vastgoedobjecten en de politie vermoedt dat de afbetaling van deze leningen niet in verhouding staat tot de inkomsten van de familieleden.

Terwijl de vervolging voor de hennepkwekerijen is ingesteld, doen de RIEC-partners verder onderzoek naar personen betrokken bij de hennephandel en wordt de inkomens- en vermogenspositie van de familie onderzocht. Opvallend is dat er (valse) huurcontracten zijn overlegd voor de panden waarin hennep is aangetroffen en dat hier geen familieleden stonden ingeschreven, maar wel aanwezig waren. De andere aangetroffen personen bij de hennepkwekerijen geven aan schulden te hebben en weinig huur te betalen in ruil voor het doen van "klusjes". Het merendeel van de familieleden heeft vanaf 2013 uitsluitend inkomen uit een uitkering en mogelijk uit de verhuur van vastgoedobjecten. De politie is ten tijde van het RIEC-onderzoek in goed overleg een strafrechtelijk onderzoek gestart naar hypotheekfraude binnen de familie.

Op basis van een integrale interventiestrategie zijn de volgende acties ondernomen. De gemeente heeft een last onder dwangsom van €30.000 opgelegd en drie bestuurlijke waarschuwingen uitgereikt. Alle panden zijn gecontroleerd op illegale bewoning en onterechte BRP-inschrijvingen. Er zijn gemeentelijke uitkeringen van twee familieleden stopgezet en teruggevorderd. De politie heeft op twee personenauto's conservatoir beslag gelegd. In deze casus is ook samenwerking met private partijen gezocht. De geldverstrekkers van de hypotheek, in dit geval meerdere gerenommeerde banken, zijn bij bestuurlijke rapportage op de hoogte gesteld van het misbruik van de panden. Hierop kunnen de geldverstrekkers ingrijpende maatregelen nemen. De Belastingdienst heeft de hennepverbalen van de politie ontvangen en zal na veroordeling van de subjecten een naslag opleggen voor de inkomstenbelasting.

4. WAT GAAN WE DOEN?

Op basis van de b-cba, ervaringen uit de dagelijkse werkpraktijk en gesprekken met collega's is er een keuze gemaakt in de thema's waar we middels het programma ondermijning de komende jaren op willen focussen. Er is gekozen voor een onderverdeling aan de hand van drie pijlers die ieder enkele speerpunten kennen.



Randvoorwaarden voor het slagen van ons programma zijn integrale samenwerking, een sterke informatiepositie en een goede meervoudige communicatiestrategie.

We gaan uit van het principe 'inzicht verplicht'. Door de intensivering van onze aanpak zullen we een beter en veelomvattender beeld krijgen van illegale activiteiten binnen onze gemeente. Het zal niet mogelijk zijn om op korte termijn aan alle signalen opvolging te geven. Deze versterking van onze informatiepositie stelt ons echter wel beter in staat om gefundeerde en effectieve keuzes te maken in de zaken die we met prioriteit oppakken en aanpakken.

In de volgende hoofdstukken worden de pijlers en de bijbehorende speerpunten nader toegelicht. Voor een deel zal daarbij worden aangesloten bij bestaand beleid en reeds lopende activiteiten. Vanwege het integrale karakter zal er ook binnen het programma overlap bestaan tussen thema's en interventies. Het idee is om meer samenhang te creëren tussen de verschillende activiteiten en onze partners, ondernemers en bewoners bewust te maken van allerlei vormen van ondermijnende criminaliteit. Hoewel de eerste pijler de blikvanger van het programma lijkt, staan pijler 2 en 3 niet slechts in dienst van deze eerste pijler. Alle pijlers hebben hun eigen speerpunten die ook in breder opzicht dan de aanpak van ondermijnende criminaliteit een bijdrage leveren aan een veilige en leefbare stad.

5. PIJLER 1: AANPAKKEN ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT

De eerste pijler waarop de ondernijningsaanpak steunt, is de meest repressieve pijler. Deze is gericht op de daadwerkelijke aanpak van de diverse vormen van criminaliteit die de samenleving ondermijnen. De bestrijding van georganiseerde criminaliteit vraagt om een gezamenlijke, integrale overheidsaanpak. Daarbij gaan de bestuursrechtelijke, strafrechtelijke en fiscale aanpak hand in hand. Het in beslag nemen van dure auto's wegens openstaande belastingschulden of de sluiting van een pand door de burgemeester is mede door de zichtbaarheid ervan vaak effectiever dan langdurige strafrechtelijke onderzoeken. Van maatregelen door de gemeente, de bestuurslaag die het dichtst bij de burger staat, gaat een sterk signaal uit.

De samenwerking met het RIEC, de b-cba en de gesprekken die we met diverse partners binnen en buiten de gemeente hebben gevoerd, hebben er toe geleid om de volgende thema's de komende jaren in Dordrecht prioriteit te geven:

- Georganiseerde hennepsteelt 
- Outlaw motorcycle gangs 
- Financieel economische criminaliteit 
- Gebiedsgerichte aanpak 
- Familiegerichte aanpak 

5.1 Georganiseerde hennepsteelt

Er bestaat een dubieuze rechtvaardiging voor het gebruik en de productie van softdrugs. Dit wordt onder meer ingegeven door het onderscheid met harddrugs waaraan grotere gezondheids- en verslavingsrisico's kleven; de gedoogde verkoop van softdrugs via coffeeshops en het geromantiseerde beeld van kleinschalige thuisteelt van enkele planten voor eigen gebruik.

De illegale hennepsteelt is de onschuld echter al jaren voorbij. De teelt van hennep is zeer omvangrijk (waarbij zo'n 80% bedoeld is voor de export) en heeft steeds vaker een bedrijfsmatig karakter met betrokkenheid van georganiseerde criminele samenwerkingsverbanden. Hennepsteelt zorgt in woonwijken voor overlast zoals: brandgevaar, wateroverlast, stank, en schade aan woningen. De hennepsteelt en -handel gaan bovendien vaak gepaard met uitkeringsfraude, belastingontduiking, energiediefstal, 'ripdeals' en afrekeningen in het criminele circuit.

De opbrengsten van hennepsteelt zijn hoog en de pakkans en een eventuele straf worden veelal laag ingeschat. Er wordt dan ook in grote mate geprofiteerd van de opbrengsten. Hierbij kan gedacht worden aan gezinnen met schulden, maar ook profiterende ondernemers, zoals makelaars, elektriciens en vastgoedondernemers zijn bereid om crimineel geld te accepteren. Hierdoor ontstaat er een vrij grote criminele economie. In buurten en wijken waar op grote schaal hennep wordt geteeld, hebben georganiseerde criminelen grotere groepen van sociaal zwakkere buurtbewoners in hun greep en maken zij feitelijk de dienst uit. Zo worden de criminele activiteiten een onderdeel van het maatschappelijk verkeer en vervaagt het onderscheid tussen onder- en bovenwereld (Tops et al., 2014).

"Soms weet ik wel wie er in de plantjes zit. Dat ga ik dan echt niet vertellen. Deze buurt verraadt elkaar niet. We snappen allemaal waarom mensen de wiet in gaan. Het is makkelijk verdiend, iemand anders installeert wat en je hebt extra geld om te overleven."

Dordtse situatie

In Dordrecht worden jaarlijks tientallen hennepkwekerijen ontmanteld.

Jaar	Aantal ontmantelde kwekerijen
2015	64
2014	98
2013	61
2012	55

Ervan uitgaande dat gemiddeld 1 op de 6 kwekerijen ontdekt wordt, ligt het werkelijke aantal aanwezige kwekerijen beduidend hoger. Gemiddeld worden per kwekerij (zowel woningen, bedrijven als buitengebieden) ca. 240 planten aangetroffen.

Mogelijk gaat van de aanwezigheid van coffeeshops ook een aanzuigende werking uit op personen die zich bezig houden met georganiseerde hennepcultuur. Tot vorig jaar waren er ook enkele growshops (winkels/groothandels in kweekbenodigdheden) aanwezig in Dordrecht. Growshops worden algemeen beschouwd als 'spin in het web' van de hennepcultuur. Door gerichte handhavingsacties hebben deze growshops hun activiteiten beëindigd. Het blijft echter zaak om er alert op toe te zien of zijn hun activiteiten elders en/of minder zichtbaar continueren.

Wat gaan we doen

Mede door de bestuurlijke aanpak die we sinds dit jaar op alle hennepkwekerijen toepassen, krijgen we elke kwekerij in beeld en zijn we beter in staat om analyses uit te voeren en trends te signaleren. De ambitie is om meer beeld te krijgen bij de achterliggende georganiseerde criminaliteit en interventies met name op de sleutelfiguren uit die netwerken te richten. De inzet van samenwerkingspartners als politie en OM is hierbij onontbeerlijk. Een belangrijke vraag is welke (niet-gebruikte) opsporingsindicaties kunnen leiden naar criminele organisaties en facilitators die verantwoordelijk zijn voor deze strafbare praktijken.

We zullen gebruik maken van een barrièremodel om drempels op te werpen voor illegale hennepcultuur. In zo'n model worden diverse stappen uit het criminele bedrijfsproces in kaart gebracht. Bij georganiseerde hennepcultuur gaat het om; verwerven locatie, inrichten locatie, aanschaf kweekmateriaal, kweken, oogsten & opslag, vervoer, afzet & handel, gebruik opbrengst. Vervolgens worden per stap de signalen, de op te werpen barrières en de partners in de aanpak weergegeven. Het barrièremodel richt zich daarbij zowel op de betrokken criminelen als op de al dan niet bewuste faciliteerders uit de bovenwereld.

De burgemeester is lid van de landelijke Regiegroep georganiseerde hennepcriminaliteit. Hier wordt met vertegenwoordigers van het Ministerie van veiligheid en justitie, het Openbaar Ministerie, de politie en het Landelijk Informatie en Expertise Centrum (LIEC) kennis gedeeld en knelpunten besproken en worden strategische keuzes gemaakt met betrekking tot de aanpak van hennepcultuur.

Op ambtelijk niveau neemt Dordrecht deel aan een landelijke werkgroep die alternatieve en innovatieve mogelijkheden verkent voor het tegengaan, opsporen en aanpakken van hennepkwekerijen. Hierbij zijn ook andere partijen betrokken dan de traditionele samenwerkingspartners politie en justitie. De gemeente Dordrecht heeft aangeboden om uitvoering te geven aan eventuele experimenten die hieruit voortvloeien.

5.2 Outlaw motorcycle gangs

Outlaw motorcycle gangs (OMG's) zijn clubs met een hiërarchisch opgebouwde organisatie waarvan de leden (en andere daarmee verbonden personen) hun club gebruiken als een kanaal én afscherming voor criminele en ondermijnende activiteiten met financieel of ander materieel voordeel als oogmerk. Bekende OMG's in Nederland zijn: Hells Angels, Satudarah, No Surrender, Trailer Trash Travellers en Bandidos.

In de afgelopen jaren is geconstateerd dat een aantal motorclubs die zichzelf boven de wet plaatsten, de OMG's, in toenemende mate betrokken zijn bij criminele en ondermijnende activiteiten. Door de groei van deze OMG's neemt het risico op spanningen en escalaties in het publieke domein toe. Met het oog op deze ontwikkeling is mede op verzoek van de Minister van Veiligheid en Justitie in 2012 gestart met een landelijke integrale aanpak. In deze aanpak hebben alle relevante overheidspartijen - Openbaar Ministerie (OM), politie, Belastingdienst, FIOD, KMar en gemeenten - de krachten gebundeld. De aard van de aanpak is daardoor multidisciplinair: strafrechtelijk, fiscaal en bestuurlijk.

De (landelijke) aanpak richt zich nadrukkelijk *niet* op de vele bonafide motorclubs die Nederland rijk is.

Dordtse situatie

Uit informatie van de politie blijkt dat in Dordrecht ook OMG's actief zijn en dat er hier OMG-leden wonen (Satudarah chapter Dordrecht). Enkele van hen hebben zich gemanifesteerd in horecagelegenheden

en op andere plaatsen binnen de gemeente. Alhoewel er geen sprake is van grootschalige problematiek in Dordrecht zijn er voldoende aanknopingspunten om te komen tot een aantal uitgangspunten voor een lokale (en integrale) aanpak.

Wat gaan we doen

De lokale aanpak sluit aan op de landelijk geformuleerde uitgangspunten voor de aanpak van OMG's. Dit betekent dat indien er aanleiding toe is met het RIEC zal worden samengewerkt in een integrale casusgerichte aanpak. Bij signalen van het vestigen van mogelijke clubhuizen zal worden gehandhaafd op illegale vestiging, een Bibob toets zal plaats vinden bij een vergunning aanvraag en een stopgesprek zal plaatsvinden om vestiging te voorkomen. In relatie tot horecagelegenheden zullen horecaondernemers worden geïnformeerd, wordt effectief deurbeleid gestimuleerd en zal schijnbeheer worden aangepakt. We zullen als gemeenten geen evenementen van OMG's faciliteren; we geven dus geen vergunning voor ride-outs van OMG's en laten geen personen met groepskenmerkende kleding toe op onze evenementen. Ten slotte vinden wij het als gemeente ongewenst dat één van onze ambtenaren of van onze regionale of uitvoerende diensten lid is van een OMG. Het 'outlaw' zijn, is onvereenigbaar met een publieke functie en vormt een integriteitsrisico.

5.3 Financieel-economische criminaliteit

Binnen dit speerpunt krijgen de volgende thema's de komende periode extra aandacht: illegale gokactiviteiten en witwassen/verdachte transacties.

Illegale gokactiviteiten

Dordtse situatie

In Dordrecht wordt de laatste tijd steeds vaker waargenomen dat in horecagelegenheden de mogelijkheid wordt geboden om illegaal te gokken. Illegale online gokactiviteiten kunnen met beperkte middelen worden aangeboden. Er is alleen een ruimte, een laptop of gokzuil en een faciliteerder nodig. De geringe investering en hoge onbelaste omzet maakt het aanbieden van illegale gokactiviteiten aantrekkelijk. Het is echter verboden in Nederland. De ernst van het illegale aanbod wordt duidelijk zodra men bedenkt dat de gokzuilen niet onder toezicht staan en niet worden getoetst op consumentenbescherming, verslavingspreventie en een juiste afdracht van middelen zoals kansspelbelasting. Minderjarigen verkrijgen eenvoudig toegang tot dit aanbod, doordat identificatiemaatregelen ontbreken. Daarnaast zijn er geen maatregelen om kansspelverslaving te voorkomen. Het verslavingsrisico bij dit type kansspel is groot vanwege het hoge speeltempo. Dit risico neemt toe zodra ook live-betting in het aanbod is opgenomen. Daarnaast lijken er relaties te bestaan tussen illegaal gokken en andere vormen van criminaliteit.

Wat gaan we doen

Bij controles van horecagelegenheden hebben de toezichthouders nadrukkelijk aandacht voor signalen van illegale gokactiviteiten. Tegen geconstateerde overtredingen treedt de burgemeester op conform het vastgestelde handhavingsbeleid. Er zal tevens worden geïnvesteerd op het vergaren van zo veel mogelijk informatie over achterliggende georganiseerde criminele samenwerkingsverbanden. Indien daar aanknopingspunten voor zijn, zal er een signaal worden ingebracht in het afstemmingsoverleg tussen de partijen die in RIEC-verband samenwerken, om te komen tot een integrale aanpak.

Witwassen/verdachte transacties

Concentraties van economische bedrijvigheid van één bepaalde branche, kunnen mogelijk een signaal zijn van witwassen. In Dordrecht zijn dergelijke concentraties te vinden op diverse bedrijventerreinen, zoals de auto- en meubelbranche aan de Mijlweg, Dordtse Kil en Louter Bloemen. In Krispijn en het centrum is een aantal belwinkels, kapperszaken, schoonheidssalons en nagelstudio's gevestigd.

Diverse instellingen en bedrijven zijn verplicht bepaalde *ongebruikelijke* transacties te melden bij de Financial Intelligence Unit (FIU). De FIU heeft toegang tot de politiebesteden en kan op basis daarvan en op basis van eigen onderzoek de ongebruikelijke transactie verdacht verklaren. Deze *verdachte* transacties worden ter beschikking gesteld van de opsporingsinstanties. Circa 10% van de ongebruikelijke transacties wordt verdacht verklaard. Het RIEC en de FIU hebben een protocol op basis waarvan deze informatie tevens gedeeld kan worden met het RIEC. Een verdachte transactie betekent overigens nog niet altijd dat er een verdachte in de zin van art. 27 Sv in beeld is.

De meeste transacties bestaan uit relatief kleine bedragen van een paar duizend euro. Het lijkt er op dat veel van dit geld in Nederland wordt geherinvesteerd. Geld vindt op deze wijze zijn weg van de onderwereld naar de bovenwereld.

Dordtse situatie

In de periode 1 januari 2014 t/m 1 januari 2016 zijn er 159 verdachte transacties verricht met de gemeente Dordrecht als transactielocatie of woonplaats van betrokkenen. Bij de transacties waren elf bedrijven betrokken als opdrachtgever/begunstigde en 41 unieke natuurlijke personen. Binnen de huidige werkpraktijk worden vrijwel uitsluitend verdachte transacties onderzocht die onderdeel zijn van een reeds lopend opsporingsonderzoek. Het is dan ook interessant om ook aandacht te besteden aan de overige zaken.

Wat gaan we doen

Samen met het RIEC en de politie willen we bekijken hoe we beter inzicht kunnen krijgen in de aard en omvang van dergelijke verdachte transacties en personen en organisaties die daarbij betrokken zijn. Hiervoor zal contact worden gelegd met zogenaamde beroepsmelders als de Kamer van Koophandel, de Kansspelautoriteit en het Nederlands Woning Waarde Instituut. Daarnaast is het ook ten aanzien van deze verschijningsvorm van ondermijnende criminaliteit belangrijk om bewustwording te creëren.

5.4 Familiegerichte aanpak

Voor het plegen van ondermijnende criminaliteit buiten het zicht van de autoriteiten zijn betrouwbare contacten belangrijk en wie kun je beter vertrouwen dan je eigen familie. De geschiedenis kent genoeg spraakmakende voorbeelden van roemruchte criminele organisaties die gekenmerkt werden door nauwe familiebanden. Personen die zich onaantastbaar wanen en zich weinig tot niets aantrekken van de in de samenleving geldende regels. Hun gedrag is intimiderend, overlastgevend en ondermijnt het gezag in de wijk waarin ze wonen en zich in negatieve zin manifesteren.

Dordtse situatie

Ook in Dordrecht zien we personen met familiebanden die zich in negatieve zin manifesteren. Het afgelopen jaar is er veel aandacht uitgegaan naar een familie in het Lijnbaangebied. Enkele familieleden zijn uiteindelijk ook veroordeeld. In de b-cba wordt gesproken over betrokkenheid van diverse families bij georganiseerde hennepcultuur. Binnen één van de RIEC casussen in Dordrecht is een sociale netwerkanalyse gemaakt om een crimineel netwerk in beeld te brengen. Ook daarbij zijn enkele families nadrukkelijk in beeld gekomen.

Wat gaan we doen

We willen voorkomen dat crimineel gedrag binnen een familie van de ene op de andere generatie en van oudere broer op jonger broertje wordt overgedragen, het zogenaamde Dalton-effect. In het kader van de intensieve overlastaanpak hebben het Kernteam en Handhavingsteam en het Veiligheidshuis de nodige ervaring met een familiegerichte benadering. Deze aanpak wordt gecontinueerd.

Verder is dit een relatief onontgonnen terrein. In samenwerking met het RIEC zal nader onderzoek worden uitgevoerd naar georganiseerde criminaliteit in familieverband en worden 'best practices' ontwikkeld voor een praktijkgerichte aanpak.

5.5 Gebiedsgerichte aanpak

Ondermijnende criminaliteit is niet altijd gebonden aan een thema of bepaalde (groepen) personen, het kan zich ook in een specifiek gebied manifesteren. Bij de gebiedsgerichte aanpak richten we ons zowel op het terugdringen van ondermijnende criminaliteit in gebieden waarover al signalen bekend zijn (Lijnbaangebied, Vogelbuurt, Spuiweg, Sint Jorisweg), als op het in beeld brengen van risicovolle locaties, gelegenheidsstructuren e.d. (Zeehaven, industrieterreinen).

De situatie op de Spuiweg wordt op dit moment geanalyseerd; deze leent zich mogelijk voor een bredere en gecoördineerdere aanpak (gebiedsgericht) dan thans het geval is.

We volgen de ontwikkelingen in Rotterdam omtrent een nieuwe maar niet geheel onomstreden APV-bevoegdheid gericht op het tegengaan van een onveilig, niet leefbaar en malafide ondernemersklimaat. De Rotterdamse burgemeester kan met ingang van 1 juli 2016 in het kader van de openbare orde een vergunningplicht opleggen voor bepaalde aangewezen straten, gebieden, panden en branches. Het betreft dan bijvoorbeeld specifieke straten waar sprake is van ondermijnende praktijken, branchevershraling, leegstand en een hoog verloop van ondernemers. De vergunningplicht is een sluitstuk van een bredere aanpak (toezicht, handhaving, bestemmingen, samenwerkingen, stimuleren goed ondernemerschap).

5.6 Overige casuïstiek

De b-cba geeft op dit moment geen aanleiding om extra aandacht te besteden aan de overige verschijningsvormen van ondermijnende criminaliteit. Dat neemt niet weg dat elk signaal van bijvoorbeeld georganiseerde hennepsteelt, mensenhandel of vastgoedfraude zal worden opgepakt. Het participeren in de integrale aanpak van lopende en nieuwe RIEC-casuïstiek zullen we voortzetten, zoals bijvoorbeeld de aanpak van het criminele netwerk uit de Lijnbaan/Vogelbuurt. Deze aanpak kan zich richten op bepaalde gebieden, families, fenomenen of personen en de interventies kunnen zeer divers van aard zijn, zoals:

- Integrale controles
- Bestuurlijke handhaving
- Inzet burgemeestersbevoegdheden (sluiting panden)
- Aanbieden zorg
- Strafrechtelijke vervolging
- Afpakken crimineel vermogen (i.c.m. de patseraanpak van politie en OM)
- Naheffingsaanslagen belastingen
- Terugvorderen onterechte uitkeringen
- Inzet communicatie als instrument (naming en shaming)
- Het aanspreken van onbewuste of bewuste faciliteerders.

6. PIJLER 2: BEVORDEREN BESTUURLIJKE EN AMBTELIJKE INTEGRITEIT

De integrale aanpak uit de eerste pijler wordt ondersteund door een stevige inzet op het versterken van de bestuurlijke en ambtelijke integriteit. Het is immers belangrijk om ook je eigen huis op orde te hebben en het goede voorbeeld te geven. De geringe afstand tussen de burger en de lokale overheid is de kracht van de lokale democratie, maar maakt de gemeentelijke organisatie ook kwetsbaar. Burgemeester, wethouders, raadsleden en ambtenaren hebben direct contact met burgers. Onder deze burgers bevinden zich ook kwaadwillende personen die misbruik willen maken van de legale structuren in de samenleving. De gemeente is vaak de enige van de samenwerkingspartners waar criminelen uit vrije wil contact mee opnemen. Zo heeft een crimineel de gemeente bijvoorbeeld nodig voor inschrijving en uitschrijving in de Basisregistratie Personen, uitkeringen, vergunningen en subsidies. Voor je het weet doe je (zonder weet) zaken met criminelen.

Binnen deze tweede pijler krijgen de volgende thema's prioriteit:

Integriteitsbeleid



Veilige Publieke Taak



Signaleren/registreren ondermijning



Misbruik uitkeringen, subsidies en vergunningen



6.1 Integriteitsbeleid

De afgelopen decennia hebben gemeenten een steeds grotere rol gekregen in de aanpak van allerlei veiligheidsproblemen. Samen met deze ontwikkeling heeft de gemeente en de burgemeester in het bijzonder ook meer mogelijkheden gekregen om bestuursrechtelijk op te treden tegen overlastgevende en onveilige situaties en personen. Met deze instrumenten mag niet lichtvaardig worden omgegaan. Uitgangspunt van het staatsrecht is immers: geen verantwoordelijkheid zonder bevoegdheid en geen bevoegdheid zonder verantwoordelijkheid.

Burgers zijn in sterke mate afhankelijk van de (lokale) overheid die over bijzondere (exclusieve) bevoegdheden beschikt, zoals het verlenen van vergunningen en uitkeringen, het controleren van voorschriften en het heffen van belastingen. De bewoners van Dordrecht moeten dan ook kunnen vertrouwen op een integere overheid.

Voor het werken bij de lokale overheid in de Drechtsteden/Zuid-Holland Zuid is Integriteitsbeleid en een Gedragscode opgesteld. In deze documenten is o.a. opgenomen dat het voor ambtenaren ongewenst is om in privé-situaties willens en wetens in omgevingen met personen te verkeren die min of meer structureel normen en wetten overtreden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de eerder genoemde Outlaw Motorcycle Gangs.

Daarnaast zijn diverse collega's en bestuurders betrokken bij besluitvorming die een grote waarde kan hebben voor criminelen, zoals het aangaan van vastgoedtransacties of het verlenen van vergunningen. Deze collega's dienen zich bewust te zijn van de hiermee samenhangende risico's en moeten beschermd worden tegen de verleidingen om criminele organisaties te faciliteren of een oogje toe te knijpen.

Wat gaan we doen

De gemeente heeft reeds diverse stappen ondernomen inzake integriteitsbevordering van onze bestuurders en ambtenaren. Naast het bestaan van integriteitsbeleid en een gedragscode, zijn er ook awareness trainingen aangeboden aan alle medewerkers inzake digitale veiligheid. Daarnaast is er ook bij de ontwikkeling van het systeem dat Mozaïek vervangt aandacht voor informatieveiligheid.

In de tweede helft van 2016 zal er voor medewerkers van Maatschappelijke Ontwikkeling, Veiligheid & Kabinet en enkele anderen een in company training omtrent informatieveiligheid worden georganiseerd. Daarnaast neemt Dordrecht deel aan het regionale Privacy Platform Eenheid Rotterdam dat o.a. formats voor samenwerkingsconvenanten op het gebied van woonoverlast en hennep aanbiedt aan gemeenten.

Het komende jaar zal er op landelijk niveau aandacht zijn voor de mogelijkheid om ambtenaren met toegang tot bepaalde politieke en/of justitiële informatie extra te screenen. Momenteel is er geen wettelijke grondslag voor het screenen van niet-medewerkers van de politie. Medewerkers bij de gemeenten die mogelijk in aanmerking zouden kunnen komen voor een extra screening zijn bijvoorbeeld deelnemers aan casusoverleggen radicalisering en accounthouders voor het RIEC. Een dergelijke screening zou dan bovenop een Verklaring omtrent gedrag (VOG) en de ambtseed/ambtsbelofte komen.

Ten slotte zal bevorderd worden dat de risico's van ondermijnende criminaliteit nadrukkelijk aan de orde komen binnen de bestaande activiteiten die worden ontplooid om integriteit onder de aandacht te brengen van medewerkers (zoals het 'integriteitsspel' dat in afdelingsverband gespeeld kan worden om het gesprek over integriteit te voeren).

6.2 Veilige publieke taak

De kwetsbaarheid van de lokale overheid kent ook een andere kant; die van fysieke dreiging. Betrokken en integere bestuurders en ambtenaren die weerstand bieden aan kwaadwillende burgers lopen het risico om onder druk gezet te worden of zelfs te worden bedreigd. Agressie en geweld tegen medewerkers met een publieke taak hebben grote impact op het slachtoffer en collega's en ondermijnen het functioneren van de overheid. De intensivering van de aanpak van ondermijnende criminaliteit de komende jaren en daarmee het frustreren van de toegang tot de bovenwereld voor personen met criminele intenties, kan extra risico's met zich meebrengen voor sommige ambtenaren die veel directe contacten met burgers of bedrijven hebben.

Wat gaan we doen

In relatie tot deze risico's is er met name de afgelopen twee jaar binnen de gemeente en de regio al extra ingezet op het project Veilige Publieke Taak (VPT). Het is opgenomen in ons integraal veiligheidsbeleid, er is een Protocol Aggressie tegen politieke ambtsdragers gemeente Dordrecht opgesteld en er is een meldpunt binnen de gemeente waar incidenten gemeld kunnen worden. Daarnaast hebben de volgende organisaties een handelingsprotocol ontwikkeld voor VPT zaken: Toezicht, Service Centrum Drechtsteden, Stadswinkel en Griffie. Ook de komende jaren zullen de getroffen maatregelen ter bevordering van de veiligheid van medewerkers met een publieke taak onze aandacht houden. Dordrecht heeft de veiligheid van haar medewerkers hoog in het vaandel staan.

Vanuit het programma ondermijning zullen er op dit vlak geen volledig nieuwe activiteiten worden georganiseerd. Wel zal er bewustzijn worden gecreëerd voor de risico's van de aanpak van ondermijnende criminaliteit en aandacht worden geschonken aan het handelingsperspectief bij incidenten.

6.3 Signaleren en registreren van ondermijnende criminaliteit

Eén van de meest genoemde aanbevelingen door het RIEC aan gemeenten is het belang van een goede informatiepositie. Met de steeds groter worden rol van de gemeente in de aanpak van allerlei veiligheidsproblemen is het ondanks de nauwe samenwerking belangrijk om niet te veel afhankelijk te zijn van partners voor het signaleren en registreren van incidenten. In alle gemeenten krijgen uitvoerende ambtenaren te maken met gedragingen en situaties die wijzen op ondermijnende criminaliteit. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan boa's, vergunningverleners, BRP medewerkers en medewerkers wijkgericht werken. Het is belangrijk dat deze medewerkers signalen van ondermijnende criminaliteit als zodanig herkennen en weten waar ze de signalen kunnen melden. Signalen moeten uiteindelijk niet alleen herkend worden, maar ook worden gedeeld, geanalyseerd en geagendeerd om te interveniëren.

Wat gaan we doen

Er zullen trainingen en bijeenkomsten worden georganiseerd voor collega's in het herkennen van gedragingen en situaties die kunnen wijzen op ondermijnende criminaliteit. Dit kunnen algemene trainingen zijn, maar ook trainingen met betrekking tot een specifiek thema. Deze trainingen zijn bedoeld voor het vergroten van het bewustzijn en het is ook een mooi aanbod richting collega's in het kader van hun persoonlijke professionalisering en doorontwikkeling.

In mei 2016 is er al een training verzorgd voor uitvoerende (gemeente-)ambtenaren inzake het signaleren van ondermijnende criminaliteit. Hierbij waren collega's aanwezig van Wijkgericht Werken, Stadsontwikkeling, Klant Contact Centrum, Toezicht, Sociale Dienst Drechtsteden, Gemeentebelastingen, Omgevingsdienst ZHZ en Veiligheid & kabinet.

Voor het derde kwartaal van 2016 staat voor gemeenteambtenaren een training inzake het herkennen van signalen van mensenhandel gepland. Deze training zal door het RIEC in samenwerking met een extern bureau worden verzorgd. Daarnaast nemen wij ambtelijk deel aan een landelijke leerkring inzake ondermijnende criminaliteit. In het kader van deze leerkring wordt afgewisseld door verschillende gemeenten een inspiratiesessie georganiseerd.

Naast bewustwordingstrainingen zullen we de komende jaren ook investeren in het registreren, koppelen en analyseren van eigen data en – voor zover mogelijk - data van onze partners. We willen gebruik maken van alle oren en ogen in Dordrecht om misstanden aan te pakken en illegale activiteiten te voorkomen. Er is reeds een mailadres (ondermijning@dordrecht.nl) aangemaakt waar collega's, bewoners en ondernemers signalen van mogelijke ondermijnende criminaliteit kunnen melden. Er zijn al enkele meldingen van burgers en professionals binnengekomen bij het meldpunt. Het uitgangspunt is om altijd te

Melden is altijd belangrijk; het biedt meer inzicht en draagt bij aan informatie-uitwisseling tussen afdelingen.

- *Denk niet...*
 - *Er gebeurt toch niks mee*
 - *Het stelt niet zo veel voor*
 - *Ik moet het zeker weten voordat ik meld*
 - *Ik ga niet over criminaliteit*
 - *Dat weten ze toch al*
- *Melden is jouw taak; je hoeft het niet op te lossen!*

reageren naar de melders en hen te bedanken voor het doorgeven van het signaal. Indien mogelijk zullen we aangeven hoe wij het signaal oppakken en een handelingsperspectief meegeven dat hen zelf in staat zich te verweren tegen illegale activiteiten. Samen met de collega's van communicatie wordt momenteel bekeken hoe er meer bekendheid aan dit meldpunt kan worden gegeven.

Metten is weten. We vinden het dan ook belangrijk om de data waarover we reeds beschikken en die we gaan verzamelen goed te analyseren. Dit draagt bij aan een informatie gestuurde aanpak en verantwoording over ondernomen initiatieven. We gaan verschillende data meer met elkaar integreren om maatregelen effectiever in te zetten. Door informatie te analyseren en te koppelen willen we bijvoorbeeld niet alleen de personen aanhouden met schulden die hun huis beschikbaar stellen voor hennepsteelt (de zogenaamde katvangers), maar ook de 'grote jongens' en organisaties die daar achter schuil gaan. Het spreekt voor zich dat hierbij ook een beroep wordt gedaan op de opsporingscapaciteit van politie.

Er zal aansluiting worden gezocht bij de projecten onder de vlag van Smart City of de Straatkubus. Gesprekken hierover zijn reeds gevoerd.

6.4 Misbruik uitkeringen, subsidies en vergunningen

Meer aandacht voor integriteit en het oprekken van het begrip integriteit, zorgt er ook voor dat de overheid kwetsbaarder wordt voor de aantasting van de eigen integriteit. Door diensten te verlenen of ontvangen van niet integere personen of organisaties, wordt immers ook je eigen integriteit aangetast. Voor het beschermen van de eigen integriteit heeft de gemeente zoals gezegd o.a. Integriteitsbeleid en een Gedragscode. Om de gemeente te beschermen tegen de gebrekkige integriteit van burgers en organisaties is er daarnaast de Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Bibob).

Dit (preventieve) bestuursrechtelijke instrument helpt voorkomen dat de overheid criminele activiteiten faciliteert en draagt bij aan de bescherming van de concurrentiepositie van bonafide ondernemers. Hiermee is het mogelijk dat bepaalde begunstigende beschikkingen en deelname aan aanbestedingen worden geweigerd of ingetrokken 'indien ernstig gevaar bestaat dat de beschikking mede zal worden gebruikt om uit strafbare feiten verkreuen of te verkrijgen, op geld waardeerbare wijze voordelen te benutten, of strafbare feiten te plegen' (artikel 3 lid 1).

Voor deze screening is een landelijk Bureau Bibob opgericht dat op verzoek van bestuursorganen onderzoek doet en advies uitbrengt omtrent de mate van 'gevaar'. De gemeente neemt op basis van dit advies een besluit om de betreffende beschikking al dan niet te verlenen of in te trekken. De werking van de Wet Bibob is beperkt tot enkele wettelijke of gemeentelijke vergunningstelsels en daarmee tot bepaalde branches die gevoelig zijn voor ondermijnende criminaliteit. Verreweg de meeste adviezen (59%) van het landelijk Bureau Bibob hebben betrekking op horecagelegenheden.

Wat gaan we doen

De gemeente Dordrecht heeft in 2014 Bibob beleid vastgesteld. Uitgangspunt is dat geen vergunningen worden verleend en geen overeenkomsten worden gesloten die in strijd zijn met de Wet Bibob. In het recente verleden zijn er ook diverse vergunningen ingetrokken of geweigerd omdat ze de Bibob toets niet doorstonden. Om het Bibob beleid nog beter te borgen binnen de gemeente zal er in 2016 door het RIEC een Bibob training worden georganiseerd voor medewerkers van de gemeente en de omgevingsdienst. Daarnaast zal er in samenwerking met het RIEC en het Landelijk Bureau Bibob een bijeenkomst omtrent Bibob en vastgoed worden georganiseerd voor medewerkers van de Drechtstedengemeenten en diverse uitvoeringsorganisaties zoals ROM-D en DEAL.

Met het oog op lastenverlichting voor burgers en bedrijven is er een behoefte om het aantal vergunningen te beperken. Deze tendens staat op gespannen voet met een brede toepassing van de Wet Bibob. Het is zaak om de risico's op het aantrekken van malafide ondernemers nadrukkelijk te betrekken bij de besluitvorming over deregulering.

En als ervoor gekozen wordt om de vergunningplicht voor bepaalde branches af te schaffen, zoals onlangs bijvoorbeeld voor ijssalons en lunchrooms, is het zaak om zo goed als dan nog mogelijk is te monitoren of er signalen zijn dat criminele organisaties zich richten op dergelijke branches.

De sociale dienst heeft een speciaal team dat zich intensief bezig houdt met de aanpak van bijstandsfraude. Onterecht ontvangen uitkeringen worden stopgezet en teruggevorderd en in

voorkomende gevallen worden boetes opgelegd. De aanpak richt zich met name op personen die onderdeel uitmaken van criminele en/of overlastgevende netwerken.

7. PIJLER 3: VERSTERKEN MAATSCHAPPELIJKE WEERBAARHEID

Naast de repressieve aanpak van ondermijnende criminaliteit en aandacht voor de eigen positie is het essentieel om ook de samenleving mee te krijgen. Ons optreden tegen ondermijnende criminaliteit kan alleen succesvol zijn als onze burgers zich duidelijk afzetten tegen ondermijnende activiteiten. We willen dat burgers zich bewust zijn van de nadelige effecten van ondermijnende criminaliteit, dat ze hier niet onverschillig tegenover staan en dat ze signalen van ondermijning aan ons en onze partners doorgeven. Kortom we willen dat ze weerstand bieden aan activiteiten waar snel en makkelijk geld mee is te verdienen. Deze derde pijler richt zich dan ook vooral op het voorkomen van ondermijnende criminaliteit en het tegengaan van een gunstig vestigingsklimaat voor criminele ondernemers.

We willen de maatschappelijke weerbaarheid versterken door het vormen van een brede maatschappelijke coalitie tegen ondermijnende criminaliteit. De wettelijke normen die we kennen moeten ook maatschappelijk gedragen worden. Cruciaal hierbij zijn de inzet van communicatie, mobilisatie van de 'goedwillende krachten' in de maatschappij en sociale interventies. We willen ons focussen op:

Faciliterende branches



Bewustwording (en doorbreken passiviteit)



Signalering/meldpunt



7.1 Faciliterende branches

Om ondermijnende activiteiten te ondernemen wordt gebruikt gemaakt van legale structuren in onze maatschappij, de bovenwereld. Sommige ondernemingen bieden legale diensten aan die ook of vooral interessant zijn voor personen met criminele bedoelingen. Daarnaast zijn er ondernemers die criminelen trekken middels illegale diensten. Voorbeelden van ondernemingen die dergelijke (il)legale diensten aanbieden zijn geldwisselkantoren, money transfers, goudhandelaren, malafide uitzendbureaus en handelaren in tweedehands goederen. Criminelen gebruiken zulke branches om criminele handelingen te verrichten, te verhullen of crimineel geld te investeren. Ondernemers die hieraan mee werken doen dit soms willens en wetens, soms tegen wil en dank en soms onbewust.

Kenmerkend voor branches die bij voorkeur gebruikt worden voor criminele doeleinden zijn branches waar ook legale activiteiten plaatsvinden, grote sommen (contant) geld in omgaan, de waarde van producten moeilijk is vast te stellen, de omzet makkelijk gemanipuleerd kan worden en waar weinig structureel toezicht is van overheidsinstanties.

In het kader van een integrale RIEC-casus is contact gezocht met een autoverhuurbedrijf dat auto's verhuurde aan het betrokken criminele samenwerkingsverband. Dat heeft er toe geleid dat niet langer aan de desbetreffende personen werd verhuurd en dat de verhuurvoorwaarden en procedures zijn aangescherpt. Dergelijke awareness-gesprekken kunnen ook los van specifieke casuïstiek gevoerd worden met gevoelige branches.

Wat gaan we doen

In aansluiting op de b-cba gaan we mogelijke faciliterende branches in Dordrecht beter in beeld brengen. Qua aanpak zal vervolgens aansluiting worden gezocht bij de geprioriteerde thema's uit de eerste pijler van dit programma. Het streven is dat de extra aandacht en mogelijk ook het extra toezicht van bepaalde faciliteerders een minder aantrekkelijke zakenpartner maakt. Onze inzet zal zich enerzijds richten op

het creëren van bewustwording en meldingsbereidheid bij bonafide ondernemers en anderzijds op een repressieve en integrale aanpak van malafide ondernemers. Uitgangspunt is dat het tegengaan van malafide praktijken niet alleen de verantwoordelijkheid is van de overheid; ondernemers hebben ook een eigen verantwoordelijkheid.

Er is reeds een start gemaakt met de aanpak Stop Heling en het met ingang van 1 november 2016 verplicht stellen van het Digitale Opkopersregister voor handelaren in tweedehands goederen.

7.2 Bewustwording (en doorbreken passiviteit)

Uit onderzoek blijkt dat ongeveer 1 op de 50 grote branden is ontstaan in een hennepkwekerij. Daarmee is het oorzaak nummer 1 van grote branden in Nederland (Verbond van verzekeraars, 2015). De georganiseerde en ondermijnende criminaliteit in Nederland is een florierende industrie waar miljarden euro's in omgaan. Schattingen gaan uit van € 9,3 miljard aan crimineel verkregen vermogen in Nederland per jaar. Dit zijn slechts enkele cijfers die het gevaar van ondermijnende criminaliteit voor lijf en leden en onze portemonnee aantonen. We vinden het belangrijk om mensen bewust te maken van de gevaren en nadelige kanten van ondermijnende criminaliteit.

Ondermijnende criminaliteit heeft voor de meeste burgers geen directe zichtbare slachtoffers en dit kan bijdragen aan een onverschillig of zelfs tolerant leefklimaat in sommige wijken. Er gaat gevoelsmatig geen dreiging vanuit zoals bij high impact crimes als woninginbraak, overvallen en straatroof die momenteel intensief en zichtbaar worden aangepakt. Het gaat echter wel om criminaliteit die de formele (rechtstaat) of informele (fatsoenlijke verhoudingen) grondslag van onze samenleving systematisch aantast.

Wat gaan we doen

Des te vaker iets voorkomt en des te meer mensen getuige zijn, des te minder zijn ze geneigd om in te grijpen. Dit is nog sterker in buurten waar men weinig vertrouwen heeft in de autoriteiten. De publieke moraal en het (straf)recht liggen altijd iets uit elkaar. We willen het horen, zien en zwijgen doorbreken en keuren een klimaat waarin misdaad loont af. Dit willen we doen door mensen bewust te maken van ondermijnende praktijken en negatieve neveneffecten, door waar het kan zichtbaar op te treden tegen misstanden, door positieve initiatieven te stimuleren en ondersteunen en door de actieve inzet van communicatiemiddelen.

We gaan hier ook onze maatschappelijke partners zoals bijvoorbeeld woningcorporaties en jongerenwerk in meenemen. Dit willen we doen door hen te betrekken bij onze bredere aanpak van ondermijning en door het aanbieden van awareness trainingen. We willen samen met hen een vuist maken tegen ondermijning.

7.3 Signalering/meldpunt

De laatste barrière die als het ware moet worden geslecht is de schroom om onderbuikgevoelens en verontrustende signalen te melden bij de autoriteiten. Door zowel onze professionele partners, ondernemers als bewoners te attenderen op de negatieve kanten van ondermijnende criminaliteit willen we hen het belang van het melden van misstanden duidelijk maken. Hoe meer signalen we ontvangen, hoe beter we onze inzet daar op af kunnen stemmen. Op basis van systeeminformatie, straatinformatie en signalen uit de samenleving gaan we meer informatiegestuurd werken.

Wat gaan we doen

Om het doen van meldingen zo laagdrempelig mogelijk te maken, zullen we een meldpunt voor ondermijnende criminaliteit inrichten. Er is reeds een e-mailaccount ondermijning@dordrecht.nl aangemaakt, waar mensen signalen kunnen doorgeven. De eerste meldingen zijn ook al ontvangen. Samen met collega's van communicatie zal worden bekeken of dit mailadres kan dienen als breed meldpunt voor professionele partners, ondernemers en burgers of dat hier iets ander voor moet worden opgezet. De roep om verontrustende signalen te melden maakt sowieso onderdeel uit van de bredere bewustwordingscampagne en alle communicatie die gerelateerd is aan ondermijning.

8. ORGANISATIE

Het blootleggen en aanpakken van ondermijnende criminaliteit vraagt om georganiseerd optreden vanuit de overheid. Om die reden bepalen we de strategie en inzet samen met onze lokale partners en de partners van het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC). Dit zijn onder meer het Openbaar Ministerie, de politie, de Rijksbelastingdienst inclusief de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (FIOD) en de Inspectie SZW. Het betekent dat we aan een gezamenlijke informatiepositie werken en interventies bepalen ten aanzien van casuïstiek. Als gemeente zetten we onze bestuurlijke bevoegdheden in en faciliteren we de aanpak door partijen bij elkaar te brengen. De aanpak is continu in ontwikkeling. Omdat sprake is van maatwerk zoeken we naar slimme samenwerkingsvormen en worden ad hoc partners betrokken (zoals bijvoorbeeld woningcorporaties, DNB en de Kansspelautoriteit).

Belangrijke interne partners zijn de collega's van Wijkgericht werken, Omgevingsdienst, Stadsontwikkeling, Stadsbeheer, Toezicht, Sociale dienst en het DKCC. Zij zijn enerzijds onze voelsprietten in de samenleving en anderzijds ondernemen we samen met hen preventieve en repressieve acties tegen ondermijning. In de reeds ondernomen initiatieven ter bestrijding van ondermijning vindt al nauwe samenwerking plaats.

De burgemeester is bestuurlijk portefeuillehouder voor het programma ondermijning, maar gezien het brede integrale karakter zal tevens aansturing plaatvinden vanuit het college van B&W en de lokale gezagsdriehoek. Het thema ondermijning zal daarnaast met enige regelmaat worden geagendeerd voor de directieraad en het directieoverleg veiligheid. Het programmamanagement is in handen van de afdeling Veiligheid & Kabinet. Zij zullen contacten leggen en onderhouden met de interne en externe partners en de acties die uit het programma voortvloeien coördineren.

Er is nog geen definitieve keuze gemaakt voor een organisatiestructuur voor het programma, maar er zal getracht worden aan te sluiten bij de nieuwe organisatiestructuur van de gehele gemeente. Voornemen is om in ieder geval een kernteam samen te stellen die per casus en/of ad hoc afstemming met elkaar zoekt. Hiervoor zullen we een aanspreekpunt bij ieder organisatieonderdeel binnen de gemeente en bij onze externe partners benaderen.

9. PLANNING EN FINANCIEN

De aanpak van ondermijnende criminaliteit vraagt om een lange adem en een intensivering. Het is naïef om te denken dat iets dat zich al zo lang in de haarvaten van onze samenleving heeft genesteld, waarbij sprake is van verwevenheid tussen onder- en bovenwereld en een bepaalde mate van onbewust zijn of zelfs tolerantie, kan worden uitgeroeid. We willen de gelegeheidsstructuren in Dordrecht om ondermijnende criminele activiteiten te ontplooiën, minimaliseren. Er is echter tijd nodig om voldoende toezicht/alertheid op te bouwen en (mogelijke) faciliteerders te waarschuwen of aan te pakken. Meerdere en herhaalde acties zijn nodig om Dordrecht minder aantrekkelijk te maken voor criminelen.

9.1 Planning

Ondermijning vraagt om structurele aandacht. Dit betekent dat in elk geval de komende vier jaar een intensivering nodig is om tot een gewenst basisniveau van ondermijningsbewustzijn en –weerbaarheid te komen. Voorafgaand aan de vaststelling van het programma is het thema ondermijning al geïntroduceerd en besproken in het college, de gemeenteraad, de directieraad en met vertegenwoordigers van verschillende sectoren. De eerste periode zal de nadruk vooral liggen op het creëren van bewustzijn en het leren herkennen van signalen door professionals, ondernemers en burgers. Ook besteden we vanaf het begin af aan veel aandacht aan onze informatiepositie door het samenbrengen van harde gegevens en (zachte) signalen. We zetten ons daarnaast blijvend in voor de repressieve aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Elk jaar rapporteren we middels een infographic/factsheet met eventueel een kort begeleidend schrijven over geboekte resultaten en ondernomen activiteiten. Hierbij moet worden opgemerkt dat in dit geval *zoekt en gij zult vinden* opgaat. Door extra in te zetten en onze informatiepositie te versterken, is de

kans groot dat de omvangscijfers van ondermijnende criminaliteit in eerste instantie zullen toenemen. Het zogenaamde *dark number* wordt dan deels zichtbaar. Er zullen goed gefundeerde keuzes gemaakt worden welke signalen met voorrang worden aangepakt.

In het vierde kwartaal van 2016 wordt het programma ter besluitvorming aangeboden. Aan de gemeenteraad zal ook een voorstel worden gedaan inzake de financiering van het programma.

9.2 Financiën

Het financieringsvoorstel aan de gemeenteraad zal aansluiten bij de tekst zoals die reeds in de kadernota is opgenomen. Om deze intensieve aanpak een impuls te geven, is voor de komende jaren namelijk een investering nodig. In 2018 wordt de aanpak geëvalueerd. Omdat de aanpak van ondermijning een lange adem vraagt, is de verwachting dat er ook in 2019 extra budget benodigd zal zijn.

Er is een beleidswens ingediend bij de kadernota ten behoeve van:

- Technisch inrichten meldpunt en extra capaciteit voor afhandeling: € 20.000 (eerste jaar € 40.000)
- Analyse (opleiding/training informatiekracht): € 20.000
- Communicatie, inhuur 0,2-0,3 fte: € 30.000
- Communicatiecampagnes (activiteiten gericht op bewoners/ondernemers): € 15.000
- Awareness- en BIBOB-trainingen professionals: € 15.000
- Bijeenkomsten/inspiratiesessies voor professionals: € 5.000
- Handhavingcapaciteit (DVO Omgevingsdienst): € 40.000
- Ondersteunen positieve initiatieven uit de samenleving (vb. goed ondernemerschap): € 20.000
- Projectsecretaris, inhuur: n.t.b.

Investeringen bij partners

Ook onze samenwerkingspartners investeren momenteel extra in de aanpak van ondermijning. De SDD heeft bijvoorbeeld een extra proces ingericht rondom een persoonsgerichte aanpak van (vermeende) criminele netwerken. Gericht op het terugvorderen en stopzetten van onterecht ontvangen uitkeringen. De politie heeft in afstemming met het Openbaar Ministerie capaciteit beschikbaar om in bepaalde wijken recherche onderzoek te doen, bepaalde horeca-inrichtingen extra in de gaten te houden (als ontmoetingsplaatsen voor criminaliteit). Op eenheidsniveau is er daarnaast een Staf Grootschalig en Bijzonder Optreden (SGBO) inzake Ondermijning. Dit team richt zich nu vooral op Rotterdam Zuid, maar Dordrecht kan hier ook een beroep op doen.

10. COMMUNICATIE

We kiezen voor een integrale aanpak met partners, communicatie is niet alleen van de gemeente. Het samen optrekken is noodzakelijk om daadwerkelijk resultaten te behalen. Communicatie is een interactief proces, waarbij partijen informatie uitwisselen. We informeren, betrekken en motiveren collega's en de spelers in het veld. We stemmen communicatie uitingen op elkaar af, zodat er een eenduidig beeld ontstaat en de diverse doelgroepen goed geïnformeerd zijn. Ondermijning is een moeilijke term. We communiceren daarom met heldere, herkenbare voorbeelden, waarbij een nog op te stellen kernboodschap iedere keer de basis vormt. We zetten communicatie in als instrument voor meer bewustwording over ondermijning bij alle doelgroepen.

Intern zien we dat medewerkers zich niet altijd bewust zijn van de risico's op integriteitsovertredingen, ze mogelijk in onschuld meewerken aan enige vorm van ondermijning. Ook constateren we dat ondermijning nog niet bij alle relevante afdelingen voldoende op het netvlies staat en dat het kennisniveau verschilt per collega. De externe situatie leert ons dat partners terughoudend zijn als het gaat om het communiceren over vormen van ondermijning. Communicatie over ondermijning gebeurt nu nog in algemene zin en in geprioriteerde gebieden doelgroepgericht. We werken aan een strategie om meer doelgroepgericht in te zetten (maatwerk). We zien dat ondanks dat de samenleving zegt 'we

hebben er geen last van', het veiligheidsgevoel achterblijft. Het melden van misstanden in wijk of buurt zou veel meer moeten plaatsvinden. Ook zullen we doelgroepen moeten overtuigen dat de aanpak van ondermijning een lange adem vergt.

We richten de communicatie in op de drie pijlers in het programma Ondermijning.

Pijler 1: het aanpakken van ondermijnende criminaliteit

De communicatieaanpak richt zich hier op het zichtbaar maken van de resultaten van deze aanpak. Dit draagt bij aan het positief effect op het gevoel van veiligheid bij burgers (kijk, er gebeurt wat, melden heeft wel zin!). Iedere actie dient zorgvuldig ingestoken te zijn, afgewogen en in overleg met partners te worden bedacht en gedaan. De stevige aanpak en het communiceren erover heeft een negatief effect op de (potentiële) daders (reputatieschade/naming & shaming) en creëert voor hen een ongunstig vestigingsklimaat. Actiedagen en publieksacties worden meer gekoppeld aan ondermijning.

Pijler 2: bewustwording bij eigen medewerkers, ook van partners

Het eigen huis op orde. Communicatie richt zich hier op kennis, houding en gedrag. Op de bewustwording van je eigen rol, het vergroten van inzicht en integriteit. Het zien, horen en zwijgen verbreken en bewust de norm uitdragen. Op dit moment wisselt het kennisniveau per collega. Ondermijning heeft niet bij iedere afdeling prioriteit. Het is lastig om te weten waar je op moet letten. We nemen stelling: hier staan we voor. Bewustwordingstrainingen, inspiratiesessies en informatiebijeenkomsten leiden tot het juiste kennisniveau en dragen bij tot het (eerder) herkennen en melden van ondermijnende criminaliteit.

Pijler 3: de maatschappij weerbaarder

Met communicatie zetten we in op een breed gedragen (wettelijke) norm. Dit doen we door onder andere goedwillende burgers en ondernemers een podium te geven. Positieve initiatieven te stimuleren. Zij dienen als voorbeeld van hoe het 'hoort'. Met communicatie willen we de meldingsbereidheid van inwoners (o.a. met een meldpunt) vergroten. Melden zorgt waar mogelijk voor optreden, optreden zorgt voor vergroten van het veiligheidsgevoel. We maken de verschillende doelgroepen bewust van de nadelige effecten van ondermijnende criminaliteit met niet mis te verstane campagnes over bijvoorbeeld heling of hennepkwekerijen. No nonsens communicatie.

BIJLAGE: ACTIVITEITENOVERZICHT

Deze bijlage biedt een eerste overzicht van de activiteiten die in het kader van de drie pijlers worden of reeds zijn ondernomen. Hier moet nadrukkelijk bij vermeld worden dat het een levendig overzicht is dat regelmatig zal worden aangevuld en gespecificeerd. Voor nu biedt het echter al een goed beeld van de concrete acties die een bijdrage gaan leveren aan onze doelstellingen.

Pijler 1: Aanpakken ondermijnende criminaliteit

Wat	Beoogd resultaat	Met wie	Wanneer
Uitvoering geven aan RIEC-casuïstiek	Aanpak georganiseerde criminaliteit	RIEC partners	Doorlopend
Bestuurlijke aanpak hennepkwekerijen	Terugdringen hennepsteelt, aanpak achterliggende criminaliteit	Politie, Omgevingsdienst	Doorlopend
Volgen ontwikkelingen innovatieve en alternatieve mogelijkheden aanpak hennepsteelt	Waar mogelijk deelnemen aan innovatieve aanpak	Ministerie VenJ, politie, OM, verzekeraars, verhuurders, energieleveranciers, gedragswetenschappers	Doorlopend
Informereren horeca ondernemers inzake OMG's	Bewustwording creëren en handelingsperspectief bieden	Politie, horeca	Tweede helft 2016
Inzicht krijgen in achtergrond verdachte transacties	Inzicht en handelingsperspectief	RIEC, politie, KvK, Kansspelautoriteit, Nederlands Woning Waarde Instituut	Tweede helft 2016
Uitvoering geven aan gebiedsgerichte aanpak in Lijnbaan/Vogelbuurt	Terugdringen ondermijnende en overlastgevende activiteiten	Politie, OM, Veiligheidshuis, Woningcorporaties, Sociale dienst Drechtsteden, Zorgpartners	Doorlopend
Collegebesluit beleid OMG's	Uitgangspunten voor overheidshandelen	Politie	2 ^e kwartaal 2016
Analyse en aanpak situatie Spuiweg	Inzicht in mogelijkheden voor effectieve aanpak	Politie, Toezicht	2 ^e kwartaal 2016

Pijler 2: Bevorderen bestuurlijke en ambtelijke integriteit

Wat	Beoogd resultaat	Met wie	Wanneer
Inrichten meldpunt ondermijning	Inrichting Bekendheid genereren	ICT	2 ^{de} kwartaal 2016
Collegebesluit onwenselijkheid lidmaatschap ambtenaren van OMG's	Norm stellen / bewustzijn vergroten	Personeelszaken, JKC	2 ^e kwartaal 2016
Screening/gedragscode medewerkers	Aandacht voor een Integere overheid	In afstemming met partners op eenheidsniveau	2017
Training signalering ondermijnende criminaliteit	Bewustzijn collega's vergroten	T.b.v. collega's van WGW, SO, DKCC, Toezicht, SDD, Gemeentebelastingen, OZHZ en Veiligheid & Kabinet	2 ^e kwartaal 2016
Training herkennen mensenhandel	Bewustzijn collega's vergroten	RIEC	4 ^{de} kwartaal 2016
Training Bibob i.r.t. vergunningen	Bewustzijn collega's vergroten	RIEC	4 ^{de} kwartaal 2016
Training Bibob i.r.t. vastgoed	Bewustzijn collega's vergroten	RIEC	4 ^{de} kwartaal 2016
Deelname landelijk leerkring Ondermijning	Kennisverbreding, creëren/in stand houden netwerk	Landelijke partners: rijksoverheid, andere gemeenten	Doorlopend

Pijler 3: Versterken maatschappelijke weerbaarheid

Wat	Beoogd resultaat	Met wie	Wanneer
Inrichten kick off meldpunt ondermijning	Informatiepositie versterken en belang van melden benadrukken	Professionele partners en burgers	4 ^{de} kwartaal 2016
Kernboodschap externe communicatie	Maatschappij betrekken, morele norm stellen	Communicatie	3 ^{de} kwartaal 2016
Afspraken met faciliterende branches	Voorkomen en tegengaan van bewust of onbewust faciliteren, ongunstig vestigingsklimaat creëren voor sommige branches	Opkopers, opslagbedrijven, etc.	2017